

מ"יצחק" לעולה תמימה

זכירת ופקידה של ה'

- 1 תלמוד בבלי מסכת ראש השנה דף י עמוד ב
תניא... בפסח נולד יצחק, בראש השנה נפקדה שרה רחל וחנה, בראש השנה יצא רש"י: "נפקדה שרה - בא זכרונם לטובה ונגזר עליהן הריון."
- 2 מדרש תנחומא פרשת וירא סימן יז
... וארבעה עקרות נפקדו בראש השנה ואלו הן שרה ורבקה ורחל ולאח.
- 3 בראשית פרק כא
(א) ויקַן פֶּקֶד אֶת שָׂרָה פֶּאֶשֶׁר אִמֶּר
- 4 בראשית פרק ל פסוק כב
וַיִּזְכֹּר אֱלֹהִים אֶת רַחֵל וַיִּשְׁמַע אֱלֹהִים אֶלְהֵים וַיִּפְתַּח אֶת רִחְמָהּ:
- 5 ברכת זכרונות:
"אתה זוכר מעשה בראשית ופוקד כל יצורי קדם, לפניך נגלו כל התעלומות... כי אין שכחה לפני כסא כבודך ואין נסתר מנגד עיניך. אתה זוכר את כל המפעל וגם כל יצור לא נכחד ממך... כי תביא חוק זיכרון להפקד כל רוח ונפש להזכר מעשים רבים... זה היום תחילת מעשיך זכרון ליום ראשון כי חוק לישראל הוא משפט לאלוקי יעקב, ועל המדינות בו יאמר איזו לחרב ואיזו לשלום איזו לרעב ואיזו לשובע ובריות בו יפקדו להזכירם לחיים ולמוות..."
- 6 רב שחוק בעולם
בראשית פרק יז
(טו) וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים אֶל אַבְרָהָם שְׂרִי אֲשַׁתְּךָ לֹא תִקְרָא אֶת שְׁמָהּ שְׂרִי כִּי שָׂרָה שְׁמָהּ: (טז) וּבִרְכַתִּי אֹתָהּ וְגַם נִתְּתִי מִמֶּנָּה לָךְ בֵּן וּבִרְכַתִּיהָ וְהִיְתָה לְגוֹיִם מְלֻכֵי עַמִּים מִמֶּנָּה יִהְיוּ: (יז) וַיִּפֹּל אַבְרָהָם עַל פָּנָיו וַיִּצְחַק וַיֹּאמֶר בְּלִבִּי הֲלֵבָן בְּלָבוֹ הֲלֵבָן מֵאָה שָׁנָה וְיָלֵד וְאִם שָׂרָה הִבֵּת תִּשְׁעִים שָׁנָה תֵּלֵד... (יט) וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים אֶל אַבְרָם שָׂרָה אֲשַׁתְּךָ יֵלֵד לָךְ בֵּן וְקָרָאתָ אֶת שְׁמוֹ יִצְחָק וְהִקְמֵתִי אֶת בְּרִיתִי אִתּוֹ לְבְרִית עוֹלָם לִזְרַעוֹ אַחֲרָיו: רש"י: "(יז) ויפל אברהם על פניו ויצחק - זה תירגם אנקלוס וחדו, לשון שמחה, ושל שרה לשון מחוד. למדת שאברהם האמין ושמו, ושרה לא האמינה ולגלגה. וזהו שהקפיד הקב"ה על שרה ולא הקפיד על אברהם: וקראת את שמו יצחק - על שם הצחוק."
- 7 בראשית פרק כא
(א) ויקַן פֶּקֶד אֶת שָׂרָה פֶּאֶשֶׁר אִמֶּר וַיַּעַשׂ יִצְחָק לְשָׂרָה פֶּאֶשֶׁר דִּבֶּר: (ב) וַתַּהַר וַתֵּלֵד שָׂרָה לְאַבְרָהָם בֶּן לְיָקֹב (ג) וַיִּקְרָא אַבְרָהָם אֶת שֵׁם בְּנוֹ הַנּוֹלֵד לוֹ אֲשֶׁר יָלְדָה לוֹ שָׂרָה יִצְחָק... (ו) וַתֹּאמֶר שָׂרָה צָחַק עָשָׂה לִי אֱלֹהִים כֹּל הַשְּׁמַע יִצְחָק לִי... רש"י: "יצחק לי - ישמח עלי. ומדרש אגדה הרבה עקרות נפקדו עמה, הרבה חולים נתרפאו בו ביום, הרבה תפלות נענו עמה, ורב שחוק היה בעולם:"
- 8 שמואל א פרק ב
(א) וַתִּתְּפַלל חַנָּה וַתֹּאמֶר עֲלֵךְ לִבִּי בִּיקְנֹק כְּמֵה קַרְנֵי בִּיקְנֹק כֶּחֶב פִּי עַל אוֹיְבֵי כִּי שְׁמַחְתִּי בִישׁוּעָתְךָ: (ב) אִין קְדוּשׁ בִּיקְנֹק כִּי אִין בְּלִתְךָ וְאִין צוֹר כַּאֲלֵהִינוּ רש"י: "(ב) ואין צור כאלהינו - אין צייר כאלהינו הצר צורה בתוך צורה:"
- 9 להיפקד משם ה'
שמואל א פרק א
(ט) וַתִּקַּם חַנָּה אַחֲרָי אֶחְלָה בְשֵׁלָה וְאַחֲרָי שֵׁתָה וְעַלִּי הִכְהִין יֵשֵׁב עַל הַפֶּסֶא עַל מְזוֹזוֹת הַיֵּכָל יִקְנֹק: (י) וְהִיא מֵרַת נִפְשׁ וַתִּתְּפַלֵּל עַל יִצְחָק וּבְכָה תְּבַכֶּה: (יא) וַתִּדַּר נִדְר וַתֹּאמֶר יִקְנֹק צְבָאוֹת אִם רָאָה תִרְאָהּ בְּעֵינֵי אֲמִתְךָ וּזְכַרְתִּנִּי וְלֹא תִשְׁכַּח אֶת אֲמִתְךָ וְנִתְּתָה לְאִמְתְּךָ זֶרַע אֲנָשִׁים וְנִתְּתִיו לִיקְנֹק כֹּל יְמֵי חַיָּיו וּמִוֶּךָה לֹא יֵעָלֶה עַל רֵאשׁוֹ:
- 10 תלמוד בבלי מסכת ברכות דף לא עמוד ב
אם ראה תראה, אמר רבי אלעזר: אמרה חנה לפני הקדוש ברוך הוא: רבוננו של עולם, אם ראה - מוטב, ואם לאו - תראה, אלך ואסתתר בפני אלקנה בעלי, וכיון דמסתתרנא משקו לי מי סוטה, ואי אתה עושה תורתך פלסתר, שנאמר: +במדבר ה'+ ונקתה ונזרעה זרע.
- 11 במדבר פרק ה
(ב) דָּבַר אֵל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וַאֲמַרְתָּ אֲלֵהֶם אִישׁ אִישׁ כִּי תִשְׁטֹה אֲשֶׁתּוֹ וּמַעַלָּה בּוֹ מַעַל: (ג) וְשָׁכַב אִישׁ אִתָּהּ שֹׁכֵבֶת זָרַע וְנִעְלַם מֵעֵינֵי אִישָׁהּ וְנִסְתַּרְהָ וְהִיא נִטְמָאָה וְעַד אִין בַּהּ וְהוּא לֹא נִתְּפָשָׁה: (ד) וְעָבַר עָלֶיךָ רוּחַ קְנָאָה וְקָנָא אֶת אֲשֶׁתּוֹ וְהוּא נִטְמָאָה אוֹ עָבַר עָלֶיךָ רוּחַ קְנָאָה וְקָנָא אֶת אֲשֶׁתּוֹ וְהִיא לֹא נִטְמָאָה... (כד) וְהִשְׁקָה אֶת הָאִשָּׁה אֶת מֵי הַמַּיִמִּים הַמְּאָבְרִים וּבָאוּ בָּהּ הַמַּיִמִּים הַמְּאָבְרִים לְמַרְיָם... (כח) וְאִם לֹא נִטְמָאָה הָאִשָּׁה וְיִטְהַרְהָ הוּא וְנִקְּטָתָהּ וְנִזְרְעָה זָרַע: רש"י: "ונסתרה - שיעור שתראה לטומאת ביאה: ועד אין בה - לטומאה אבל יש עדים לסתירה: רוח קנאה וקנא - פירשו רבותינו לשון התראה, שמתרה בה אל תסתרי עם איש פלוני: והיא נטמאה או עבר עליו וגוי - כלומר הוא התרה בה ועברה על התראתו, ואין ידוע אם נטמאה אם לאו:"
- 12 בראשית פרק יח
(ט) וַיֹּאמְרוּ אֵלָיו אֵיזָה שָׂרָה אֲשַׁתְּךָ וַיֹּאמֶר הִנֵּה בְּאֵהָל: (י) וַיֹּאמֶר שׁוּב שׁוּב אֲלֵינִי כַּעַת חַנָּה וְהִנֵּה בֵּן לְשָׂרָה אֲשַׁתְּךָ וְשָׁמַעְתָּ פֶתַח הָאֵהָל וְהוּא אַחֲרָיו: (יא) וְאַבְרָהָם וְשָׂרָה זָקְנִים בָּאִים בְּיָמִים חֲדָל לְהַיּוֹת לְשָׂרָה אֵרַח כְּנָשִׁים: (יב) וַתִּצְחַק שָׂרָה בְּקִרְבָּהּ לֵאמֹר אַחֲרַי בְּלִתִּי הִיְתָה לִי עֲדָנָה וְאֲדֹנָי זָקֵן: (יג) וַיֹּאמֶר יִקְנֹק אֶל אַבְרָהָם לְמִי זֶה צָחַקָה שָׂרָה לֵאמֹר הֲאִם אֲמַנָּם אֵלֶּךָ וְנִגְנִי זָקְנָתִי: (יד) הִיפְלֵא מִיִּקְנֹק דָּבַר לְמוֹעֵד אֲשׁוּב אֲלֵינִי כַּעַת חַנָּה וְלִשְׂרָה בֵּן: רש"י ארץ כנשים - אורח נדות: (יב) בקרבה - מסתכלת במעיה ואמרה אפשר הקרבים הללו טעוניהן ולד, השדים הללו שצמקו מושכין חלב, תנחומא (שופטים יח): עדנה - צחצוח בשר, ולשון משנה (מנחות פו א) משיר את השער ומעדן את הבשר. דבר אחר לשון עידן, זמן וסת נדות:

התוצאה

13 בראשית פרק כא
(א) ויקרא פקד את שרה פאשר אמר... (ו) ותרא שרה את בן הגר המצרית אשר לקדה לאברהם מצחק:
רש"י: "(ט) מצחק - לשון עבודה זרה, כמו שנאמר (שמות לב ו) ויקומו לצחק. דבר אחר לשון גילוי עריות, כמה דתימא (להלן לט יז) לצחק בי. דבר אחר לשון רציחה כמו (ש"ב ב יד) יקומו נא הנערים וישחקו לפנינו וגו'":

14 בראשית פרק כב פסוק א
ויהי אחר הדברים האלה והאלהים נסה את אברהם ויאמר אליו אברהם ויאמר הנני:

15 תלמוד בבלי מסכת סנהדרין דף פט עמוד ב
".... מאי אחר - אמר רבי יוחנן משום רבי יוסי בן זימרא: אחר דבריו של שטן, דכתיב +בראשית כ"א+ ויגדל הילד ויגמל וגו', אמר שטן לפני הקדוש ברוך הוא: רבוננו של עולם! זקן זה חננתו למאה שנה פרי בטן, מכל סעודה שעשה לא היה לו תור אחד או גוזל אחד להקריב לפניך? אמר לו: כלום עשה אלא בשביל בנו, אם אני אומר לו זבח את בנך לפני - מיד זובחו. מיד והאלהים נסה את אברהם, ויאמר קח נא את בנך.

עולה תמימה

היוולד מחדש

16 בראשית פרק כב
(א) ויהי אחר הדברים האלה והאלהים נסה את אברהם ויאמר אליו אברהם ויאמר הנני: (ב) ויאמר קח נא את בנך את יחידך אשר אהבת את יצחק וקח לך אל ארץ המרוגה והעלהו שם לעלה על אחד ההרים אשר אמר אליך... (ג) וישלח אברהם את ידו ויקח את המאכלת לשחט את בנו: (יא) ויקרא אליו מלאך יקח מן השמים ויאמר אברהם אברהם ויאמר הנני: (יב) ויאמר אל תשלח ידך אל הנער ואל תעש לו מאומה כי עתה ידעתי כי ירא אלהים אתה ולא חשכת את בנך את יחידך ממני:
רש"י: "(יב) אל תשלח - לשחוט, אמר לו אם כן לחנם באתי לכאן, אעשה בו חבלה ואוציא ממנו מעט דם, אמר לו אל תעש לו מאומה, אל תעש בו מום:
כי עתה ידעתי - אמר רבי אבא אמר לו אברהם אפרש לפניך את שיחתי, אתמול אמרת לי (לעיל כא יב) כי ביצחק יקרא לך זרע, וחזרת ואמרת (שם כב ב) קח נא את בנך, עכשיו אתה אומר לי אל תשלח ידך אל הנער. אמר לו הקב"ה (תהלים פט לה) לא אחלל בריתי ומוצא שפתי לא אשנה, כשאמרת לך קח מוצא שפתי לא אשנה, לא אמרת לך שחטוהו אלא העלחו, אסקתיה אחתיה:
כי עתה ידעתי - מעתה יש לי מה להשיב לשטן ולאומות התממים מה היא חבתי אצלך, יש לי פתחון פה עכשיו שרואים כי ירא אלהים אתה:

17 בראשית פרק כא
(יב) ויאמר אלהים אל אברהם אל ירע בעיניך על הנער ועל אמתך כל אשר תאמר אליך שרה שמע בקלה כי ביצחק יקרא לך זרע:

18 בראשית כב
(ט) ויקרא מלאך יקח אל אברהם שנית מן השמים: (טז) ויאמר בי נשבעתי נאם יקח כי יען אשר עשית את הדבר הזה ולא חשכת את בנך את יחידך: (יז) כי בנך אברהם והרבה ארבה את זרעך ככוכבי השמים וכחול אשר על שפת הים וירש זרעך את שער איביו: (יח) והתברכו בזרעך כל גויי הארץ עקב אשר שמעת בקלי:

19 שכל טוב (בבור) בראשית פרק כב ד"ה ד"א ויעקב את
ר' יודא אומר כיון שהגיעה חרב לצוארו פרח נשמתו בג"ע... וכיון שהשמיע הקב"ה קולו מבין הכרובים ואמר אל תשלח ידך אל הנער, חזרה נשמתו לגופו והתירו אביו ועמד על רגליו ואמר בא"י מחיה המתים:

20 רש"י בראשית פרק כה פסוק כו
בן ששים שנה - עשר שנים משנשאה... ועשר שנים הללו צפה והמתין לה כמו שעשה אביו לשרה, כיון שלא נתעברה ידע שהיא עקרה והתפלל עליה. ושפחה לא רצה לישא, לפי שנתקדש בה המוריה להיות עולה תמימה:

לברך מתוך אכילה

21 בראשית פרק כו
(א) ויהי פי זקן יצחק ותכהין עיניו מראת ויקרא את עשו בנו הגדל ויאמר אליו בני ויאמר אליו הנני... (ג) ועתה שא נא כליתך תליתך וקשיתך וצא השדה וצודה לי <צידה> ציד: (ד) ועשה לי מטעמים פאשר אהבתי והביאה לי ואכלה בעבור תברכך נפשי בטרם אמות...: (כה) ויאמר הגשה לי ואכלה מציד בני למען תברכך נפשי ונגש לו ויאכל ונגבא לו וין וישת: (כו) ויאמר אליו יצחק אביו גשה נא ושקה לי בני: (כז) ונגש וישק לו ויברך את ריח בגדיו ויברכהו ויאמר ראה ריח בני פריח שדה אשר ברכו יקח: (כח) ויתן לך האלהים מטל השמים ומשמני הארץ ורב דגן ותירש:
רש"י: "וירח וגו' - והלא אין ריח רע יותר משטף העזים, אלא מלמד שנכנסה עמו ריח גן עדן:
כריח שדה אשר ברכו ה' - שנתן בו ריח טוב, וזה שדה תפוחים, כן דרשו רבותינו ז"ל:
ואכל מכל - מכל טעמים שבקשתי לטעום טעמתי בו:

המחיר - סגי נהור, מות שרה

22 בראשית פרק כו
(א) ויהי פי זקן יצחק ותכהין עיניו מראת
רש"י (א) ותכהין - בעשן של אלו. דבר אחר כשעקד על גבי המזבח והיה אביו רוצה לשחטו, באותה שעה נפתחו השמים וראו מלאכי השרת והיו בוכים וירדו דמעותיהם ונפלו על עיניו, לפיכך כהו עיניו. דבר אחר כדי שיטול יעקב את הברכות:

23 בראשית רבה (תיאודור-אלבק) פרשה סה ד"ה ותכהין עיניו מראות
ד"א מראות מכח אתה הראיה, בשעה שעקד אברהם אבינו את יצחק בכו מלאכי שרת שני הן אראלם צעקו חוצה וגו' (ישעיה לג ז) ונשלו דמעות מעיניהם לעיניו והיו רשומות בתוך עיניו, וכיון שהזקין כהו עיניו שני ויהי כי זקן יצחק וגו', ד"א מראות מכח אתה הראיה, שבשעה שעקד אברהם אבינו את יצחק תלה עיניו למרום והביט בשכינה, מושלים [אותרו משל] למה הדבר דומה למלך שהיה מטייל בפתח פלטין שלו ותלה עיניו וראה בנו שלאובו מציק עליו בעד החלון, אמר אם אני הורגו אני מכריע את אוהבי אלא גוזר אני שיסתמו חלונותיו, כך בשעה שעקד אברהם את יצחק על גבי המזבח תלה עיניו והביט בשכינה, אמר הקב"ה אם אני הורגו אני מכריע את אברהם אוהבי אלא גוזר אני שיסתמו עיניו הה"ד ויהי כי זקן יצחק וגו'.

24 בראשית פרק כג
(א) ויהיו חיי שרה מאה שנה ונעשרים שנה ושבוע שנים שני חיי שרה: (ב) ותמת שרה בקריית ארבע הוא חברון
רש"י: "לספוד לשרה ולבכתה - ונסמכה מיתת שרה לעקידת יצחק, לפי שעל ידי בשורת העקידה שנודמן בנה לשחיטה וכמעט שלא נשחט, פרח נשמתה ממנה ומתה: